

Derleyenler
TÜLİN URAL - BAHADIR VURAL
Günebakan Düşlerimiz

İletişim Yayınları 3061 • Araştırma-İnceleme Dizisi 500

ISBN-13: 978-975-05-3168-2

© 2021 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1. Baskı 2021, İstanbul

EDITÖR Tanıl Bora

DİZİ KAPAK TASARIMI Ümit Kıvanç

KAPAK Suat Aysu

KAPAKTAKI RESİM Derya Ülker

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Berkay Üzüm

BASKI Ayhan Matbaası • SERTİFİKA NO. 44871

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul

Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CILT Güven Mücellit • SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları • SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

Derleyenler
TÜLİN URAL - BAHADIR VURAL

Günebakan Düşlerimiz

Kamusallık, Gündelik Hayat ve
Tecrübe Üzerine Yazılar

MERAL ÖZBEK'E ARMAĞAN II

İÇİNDEKİLER

Sunuş: Günebakan Düşler, Ortak Tecrübelerimiz Üzerinde Bir Yaşam	
BAHADIR VURAL	7
Meral Özbek - Özgeçmiş	17

BİRİNCİ BÖLÜM

Kamusallık

Erkeklik Krizi ve Nefret: Incel Devrimi Çağında Feminizm	
ALEV ÖZKAZANÇ	45
Müşterekler, Kamusal Alan ve Tecrübe	
BEGÜM ÖZDEN FIRAT	75
Lincin Sosyal Medya Hali: Aslı Tohumcu Olayı	
DİLER BULUT	91
İdam Cezası Karşıtı Bir Osmanlı Münevveri: Ahmed Midhat Efendi	
EBRU AYKUT	115

**Arendt-Heidegger İlişkisinin İzdüşümünde
Bağışlama, Dostluk ve Aşk**
FATMAGÜL BERKTAY 141

**Kamusal-Özel Alan İkiliğinin Ötesinde
Feminist Bilinç Yükseltme Grupları**
NACİDE BERBER 177

İKİNCİ BÖLÜM

Gündelik Hayat ve Tecrübe

**“Deneyim Yoksulluğu”:
Walter Benjamin’in Düşüncesinde
Bir Kavşak Noktası**
AYKUT ÇELEBİ 199

**O Sırada Mutfakta...: Orhan Gencebay Arabeski'nin
Yazıldığı Yıllarda Kebap ve Kültür**
BURAK ONARAN 231

**1930'lu Yıllarda İstanbul'daki Yeni Evlerde
Yaşam Deneyimi**
CEREN LORDOĞLU 249

**Tedrisi Ölüm, Okul Karşıtı Kültür
ya da Okul Terkini
Sınıfsal Aidiyetler Aracılığı ile Anlamak**
EBRU MOÇOŞ 275

**“Geçmişin Çeşmesinden
Bugünü Dolduran” Kadınlar:
Kent Mekânında Deneyim ve Tecrübe**
LEYLA BEKTAŞ-ATA 291

YAZARLAR 308

Sunuş: Günebakan Düşler, Ortak Tecrübelerimiz Üzerinde Bir Yaşam

BAHADIR VURAL

Öğrencileri olarak Meral Özbek'e Armağan'ın *Parlak Yıldızlardık O Zaman* adlı ilk cildine sunduğumuz yazılar genel olarak çeşitli kültür ürünlerinin ya da figürlerinin hocamızla doktora derslerimizde işlediğimiz kuramlar ve kavramlar temelindeki çözümlenmelerinden oluşuyordu; iki değerli hocamız da ilk cilde benzer bir çerçevede katkıda bulunmuştu. Elinizdeki ikinci ciltteki çalışmaların da “kültür çalışmaları” gibi bir başlık altında yayımlanmasına herhalde kimsenin itirazı olmazdı; ancak buradaki çalışmalar, Meral Özbek'in kendi yayınlarının oluşturduğu bütünün kuramsal ağırlık merkezine daha yakın konumlanmalarıyla ilk cilttekilerden ayrılıyorlar. *Kamusalılık, Gündelik Hayat ve Tecrübe* altbaşlığı da, bana kalırsa, Meral Hoca'nın kırk yıla yayılan çalışmalarını daha özsel bir biçimde ifade ediyor. Bu sürenin yarısından fazlasını etrafında geçirmiş bir öğrencisi olarak bu yazıda, birkaç sayfada hakkını vermenin imkânsızlığını baştan teslim ederek, eserlerini okuma şansını bulamamış okurlarımız için hocamızın “majör” olarak nitelenebilecek üç çalışmasını tanıtmak istiyorum.

YÖK Tez Merkezi'nde başlık ve anahtar sözcüğe denk gelen kutucuklara “kültür” terimini girer ve aramayı *Popüler Kültür ve Orhan Gencebay Arabeski*'nin savunulduğu 1989 yılına kadar

yapılmış doktora çalışmalarıyla sınırlandırırmanız iki çarpıcı ol-
guyla karşılaşsınız. Öncelikle Türkiye akademilerinde kültür,
o zamana dek bir sosyal bilim terimi olmaktan çok doğa bilim-
lerine ait bir öge olarak kullanılmıştır.¹ İkinci olarak da başlı-
ğında bu terimi içeren sosyal (ve beşeri) bilim tezlerinin sayı-
sının iki elin parmaklarını geçmediği görülür; üstelik kültürü
gerçek bir değişken olarak ele alma olasılığı bulunanların sayısı
bunun yarısı dahi değildir. Dolayısıyla Özbek'in doktora çalış-
masının, zamanının sadece popüler kültürünü değil, genel ola-
rak kültürü de sorunsallaştıran ender bilimsel çalışmalarından
biri olduğu söylenebilir.²

Orhan Gencebay Arabeski Türkiye üniversitelerinde tarihsel
maddecilik temelli ilk sistematik/bilimsel kültür çözümleme-
si olma onurunu da taşır. Özbek, araştırmasının birçok boyu-
tunda İngiliz Kültürel Çalışmalar geleneğinden esinlenmiştir.
Bu ekolün ilk dönemindeki çözümleme odağı ve aracı olarak
toplumsal sınıfı, inceleme nesnesinin özgül bağlamının gerek-
lerine uygun olarak sosyoloji, antropoloji ve iletişim biliminin
farklı gelenek ve okullarının kavramlarıyla birleştirerek kullan-
ma yatkınlığını, arabesk müziğin popüler hale geldiği iki onyıl-

- 1 Benzer bir arama “tecrübe” (ve sözlüklerde eşanlamlısı olarak sunulan “dene-
yim”) terimi için yapıldığında doğa bilimleri ve sosyal (beşeri) bilimler arasın-
da –yine ilki ağır basmakla birlikte– daha dengeli bir dağılım bulunduğu gö-
rülür. Bununla birlikte “tecrübe”nin, sosyal bilimler tarafında en sık olarak
–bilim alanında piyasanın ve onun meşrulaştırılmasının bir tür Truva atı ola-
rak iş gördüğü reddedilmeye kalkılsa bile– “sosyallik” statüsü en azından tar-
tışmalı bir disiplin olan işletme alanında, tez özetlerinden anlaşıldığı kadarıyla
hemen bütünüyle kapitalist çıkarlara uygun ve bireyci saiklerle kullanıldı-
ğını görmek ilginçtir.
- 2 *Popüler Kültür ve Orhan Gencebay Arabeski*'nin burada sözü edilen sitedeki ara-
mada belirmediğini, dolayısıyla veritabanına kayıtlı olmayan başka çalışmalar
da olabileceğini not etmek gerekir; ancak benzer çalışmaların bulunabileceği-
ne ilişkin ihtiyat payı “ender” ibaresiyle yeterince ifade edilmiştir. Araştırma-
nın geniş kaynakçası da çalışmanın eşsizliğini gösterir niteliktedir: Tezin yapıldığı
dönemde Türkçede arabesk kültürün bağlamına yerleştirileceği, genel ola-
rak kültür, özgül olarak da Türk/Türkiye kültürü üzerine bütünlüklü eserler
bulmak çok zordur. Kültür kuramı/incelemesi olmak için bir eserin mutlaka
bu başlığı içermesi gerekmez belki; ancak 350'den fazla madde içeren kaynak-
çada, başlığında kültür terimini içeren sadece dört Türkçe kaynağın bulunma-
sı, çalışmayı oluşturabilmek için Özbek'in nasıl bir özümleme, kurma ve sen-
teleme çabası ortaya koyduğunu sezmek için yeterlidir.

daki Türkiye kültürünün incelenmesine başarıyla uyarlar. Modernleşme kuramının, sosyoekonomik kalkınmanın geleneksel öğelerini elemiş/ıslah etmiş belirli bir (yüksek) kent kültürü ortaya çıkaracağı varsayımı ve bu varsayımın uzantısı niteliğindeki, arabeskin kente yerleşen ama kentlileşemeyen bir kitlenin müziği, ifadesi ve kültürü olduğu yargısı, olguyu anlamının ve tarif etmenin daha uygun bir koşulunu sunan, çelişkili ve eşitsiz gelişme/birliktelik süreçlerini ikili karşıtlıklara mahkûm etmeden açıklayabilen “eklemlenme” kavramı aracılığıyla yerinden edilir. Somutlanacak olursa Özbek, tezinde, hem direniş hem boyun eğme potansiyelleri barındıran Gencebay arabeskinin, birbirini izleyen iki onyılda Cumhuriyet’in farklı siyasal-ekonomik projeleriyle iki farklı biçimde eklemlenmiş olduğunu ortaya koymuş; hem de eklemlenmenin geleneksel ve modern öğelerin bir araya gelişiyile müzikte tezahür eden biçimsel boyutunu göstermiştir.

Orhan Gencebay Arabeski’nde eklemlenme süreçlerinin kolektif tecrübeye nasıl dolayımlandığı da “anlam haritası” kavramı aracılığıyla işlenir. Her toplumsal pratik, fiziksel duyuların toplumsal olarak anlamlı tutumlar ve ruh hallerine dönüştürülmesine yarayan “bilişsel ve duygusal bir bütün”den mürekkep (1999: 101, 102) bir model olarak ifadeci simgeleri bir araya getiren bir anlam haritası üzerine oturur. Arabesk de bir anomi ya da bir uyumsuzluk göstergesi değil, tam da 1970 ve 1980’lerdeki modernleşmenin yukarıdan dayatılan tarzlarına karşılık olarak üretilmiş, “kentsel baskılar karşısında varkalabilmenin buluşu ve ifadesi”, “kent dinamiği ile belirlenen bir ‘anlam problemi’ olduğunu kabul eden, bir yandan uyum bir yandan da direnme taşıyan bir pratiktir” (Özbek, 1991: 113, 213). Gündelik hayatın somut yanlarıyla dikkat çekici bir süreksizliği de olsa arabesk, kapitalist modernleşmenin topluma yönelttiği rasyonelleşme talebine, haritaya aşk tecrübesinin diliyle koyduğu nafile bir işaretle karşılık vermiştir.³ Özbek,

3 Bu süreç, kapitalist modernleşmenin etkilerini en dolaysız biçimlerde hissettirdiği metalaşma süreçleri altında insanların nicelikselleşme, şeyleşme ve sömürgeleşme tehdidi altındaki yaşam bağlarını korumaya yönelik bilinçdi-

1980 Darbesi sonrasında Türkiye'nin dünyada yükselen neoliberalizme eklenmesi ve yeni muhafazakârlığa geçişinin popüler kültür üzerindeki etkisini, tezinin yazılışıyla arada bulunan oldukça kısa aralığa rağmen sezebilmiştir.⁴

Yoğun olarak arabesk dinleyen kesimlerin yeni muhafazakâr ANAP'a oy vermelerinin bu müzik tarzıyla söz konusu ideoloji arasında kesin bir örtüşmeyi gerektirmediğini ve modernleşmenin bir önceki uğrağına verilen bu yanıtın toptan evcilleştirilmesi anlamına gelemeyeceğini yazsa da Özbek, 1980 sonrasında arabeskin “belli toplumsal gruplara duygusal enerji sağlamaktan, gündelik varkalmayı kolaylaştırmaktan öteye gidemediğini” de ifade eder (1991: 129-130).

2000 yılında art arda yayımlanmış üç makaleden oluşan, bir kitap oylumundaki “Walter Benjamin Okumak” dizisi, Meral Özbek'in ikinci büyük eseri olarak ele alınmalıdır. Çalışma sahası olarak 20. yüzyıl sonlarındaki Türkiye'den 19. yüzyıl Paris'ini heterodoks bir tarihsel maddecilikle inceleyen bir düşünürün eserine geçiş, aslında hiç de rastlantısal ve keyfi değildir. 1980 Askerî Darbesi'ni izleyen yirmi yıllık süreç, Türkiye'nin modern dünya kapitalist sistemiyle bütünleşmesinin tamamlandığı, toplumsal yaşamın tüm yönlerinin de bu süreçle eşzamanlı bir dizi yıkımdan geçtiği bir dönem olmuştur. Çalışan sınıflar açısından mülksüzleşme ve güvencesizleşmenin ilerlediği, yaşamın her yönünde piyasalaşmanın/metalaşmanın tırmandığı, yeni bilişim ve iletişim teknolojilerinin gündelik yaşamı kapitalist çıkarlar doğrultusunda kuşatıp sömürgeleştir-

şisi bir yönelim olarak da ele alınabilir. İnsanların, dâhilinde kendilerini gerçek, etkin, biricik birer özne olarak hissedebileceklerini sezdikleri ya da umdukları bir karşılıklı arzu fantezisinin (Özbek, bu olguyu “aşk ütopyası” terimiyle ifade eder) –ve doyumun, sosyal bilimcinin gözünde herhalde “yapı”yı ikame etmesi gereken irade dışı etkenlerle engellenmesinin– bu derece sık ve ısrarlı dile getirilişi, her talebi anlamlandırılmayan, her komutu rızayla karşılanamayan modern egemenliğin karşısına kendi başına anlamlı olduğu varsayılan bir tecrübe değerini, bir niteyi (*qualia*) koyma iddiasıyla ilgili olmalıdır.

- 4 Çokpartitli rejime dönüş ve Özalist neoliberal programın uygulanışı 1983 sonundaki seçimlerin ardından devreye girdiğine ve *Orhan Gencebay Arabeski* en erken 1985'te yazılmaya başladığına göre, Meral Özbek'in dönemin kültürüne ilişkin saptamalarını Minerva'nın baykuşu henüz yuvadayken kaleme aldığını çıkarsayabiliriz.

meye başladığı ve düşük yoğunluklu savaş aracılığıyla milliyetçilik ve muhafazakârlığın ortakduyuyu esir aldığı böyle bir evrede bizatili Benjamin, hem kendi trajik sergüzeştinin de dahil olduğu tekelci kapitalizmle ve Nazi şiddetiyle kamaşmış tarihsel bağlamın hem de onun ışığında baktığı 19. yüzyıl Paris'inin imgelerinin, şimdi Türkiye'nin de dahil olduğu o tek tabloda montajlanmasıyla aklı –ya da akıldışılığı– durdurabilecek bir diyalektik imge olarak okunabilir/okunmalıdır.

“Walter Benjamin Okumak” dizisi, yazarın tamamlanmamış *Pasajlar Yapıtı*'nı okurken kullanılabilir, o döneme kadar yazılmış belli başlı tüm yorumları da dikkate alan kapsamlı ve güncelliğini hâlâ sürdüren bir kılavuz olarak değerlendirilebilir. İlk makale Benjamin'in yaşamöyküsü ile kişiliğini sunarak başlar ve genel hatlarıyla *Pasajlar Yapıtı*'nı, amacını, yazılışındaki saikleri ve bu projenin kurgusal mantığını tanıtır. Modernist sanat eserleriyle bir eşmantiği sezdirenen, metnin kavramsal kuruluşuyla (içeriğiyle) yönlemsel işleyişi (biçimi) arasındaki geçişkenlik düş imge, diyalektik imge, takımıyıldızlar nosyonları üzerinden gösterilir. Öte yandan tüm bunların tarihsel maddeciliğe bağlanmasını mümkün kılan, Benjamin'in yapıt boyunca tekrar tekrar döndüğü “metalaşma”, “mübadele değerinin egemenliği”, “şeyleşme” ve tüm bu olguların felç ettiği yaşam bağlamlarındaki eyleyicilerin algılama ve tecrübe etme biçimini temsil eden “fantazmagori” nosyonları açımlanır. “Fantazmagoriler (...) üretici güçlerin gelişiminin sonucu ve meta üretimi koşulları altında ortaya çıkmış tasarım biçimleri, teknikler ve bunların ürünü olan fiziksel biçimler, pazarlardan dünya fuarlarına, içmekânlardan panoramalara dek, dönemin sansasyonları, idealleridir” (Özbek, 2000: 90). Sapmış ya da ikame nitelikli bir arzunun nesnesi ve doyurucusu olabilecek bir fetişte olduğu gibi fantazmagori de değişim değerinin tüketilmesi gibi yapay bir yönelime bağlıdır. Bununla birlikte Özbek, Tiedemann'la birlikte Benjamin'in umut ilkesi deneyecek diyalektik anlayışında bu hor tecrübe nesnesinin taşıdığı potansiyeli vurgular: “Diyalektik düşüncenin işlevi, tarihte her defasında gelecekle dolu ve canlı ‘pozitif ögeyi, gerici

ve ölü ‘negatif’ öğeden ayırmaktır. Tarihsel görüngüler, çift-anlamlıdır (çift-değerlidir)” (Özbek, 2000: 90).

Benjamin’in izlediği yöntemi tartışmaya devam ederek başlayan ikinci makale, Baudelaire’in fantazmagori (ya da meta fetişizmi) tecrübesini ve Benjamin’in onda bu tecrübeyi ifadelendirme aracı olarak gördüğü alegorik bakış açısını açıklar. Benjamin’in Bergson, Proust ve Freud’a dayanarak geliştirdiği tecrübe kuramı, ikinci makalenin olduğu kadar tüm “Walter Benjamin Okumak” dizisinin merkezine oturur. Bu noktadan itibaren artık iki tip tecrübeyi birbirinden ayırt ederiz: Özünde “[ş]ok darbesinin hızının uyanık bilinç tarafından travma yaratmayacak biçimde (...) kesilmesi ve bertaraf edilmesi” anlamına gelen, yaşanan zamanda bir yer tayin ederken, özneyi uyarıcıdan kesin olarak ayıran *Erlebnis* (yaşantı yahut deneyim); diğer yanda “tamalgı yeteneği içeren, bellekle iç içe geçmiş ve ‘süre’ içinde tanımlanan hakiki tecrübe olarak *Erfahrung*.” Gündelik hayattaki uyarıcıların sıklığında, yoğunluğunda ve şiddetinde olağanüstü bir artışla ıralanan modern tecrübe, kuşkusuz büyük ölçüde bunlardan ilkiyle örtüşür. Benjamin, “Kapitalizmin Yükseliş Çağında Bir Lirik Şair” de, “şok yaşantısının norm haline geldiği bir deneyimin lirik şiire nasıl bir temel” oluşturduğunu Baudelaire’in edebî tecrübesi üzerinden betimler (Özbek, 2000: 117-121). Makale dizisinin son kısmı, Benjamin’in “19. Yüzyılın Başkenti Paris” yazısında altı başlık altında ele aldığı görüngülerin ve onlara ilişkin değerlendirmelerinin çözümlenmesi üzerine kurulmuştur. Flanör gibi bir toplumsal tipin ortaya çıkmasını ve kenti kısmen bir iç mekân gibi tecrübe etmeyi mümkün kılan pasajlar (Özbek, 2000: 87); yeni bir yaşam –ve herhalde tecrübe– tarzına yanıt olarak üretilirken aynı zamanda sanatla teknik arasındaki ilişkiyi de dönüştüren panoramalar (90); bir yandan “adına mal denen fetişin hac yeri” olan, diğer yandan üretken emeğin ürünleri olarak kendilerini üretenlere açıldığı için canlı emekle nesnelere arasındaki bağlantının kuruluşuna bir fırsat olarak değerlendirilen dünya fuarları (93); modern bireyin ve özerk sanatın sığınağı ve dedektif öyküsünün kesin koşulu olarak beliren iç

mekân (95); kalabalıkların, kitlelerin ve flanörün akış mecrası olduğu kadar devrimin simgesi olan barikatların mantığını da sunan Paris caddeleri (99-100) ve 1848 Devrimi'nin egemenlerde yarattığı dehşetin odağı ve Paris'in yeniden yapılandırılmasının nedeni olan barikatlar (103-104) kapitalist modernliğin Paris'e yerleştiği yaklaşık elli yıla yayılan bir sürecin takım-yıldızları olarak çözümlenirler.

Meral Özbek'in, muazzam bir emeğin ürünü olan, ilk baskısının hazırlığı yaklaşık yedi yılı bulan *Kamusal Alan* derlemesi, elli bir farklı başlık altında otuz dokuz yazarı bir araya getirir. Cildi, anabölümlerine ayırarak ele alırsak, birbiriyle yakından ilişkili üç farklı derlemeyi içerdiğini de rahatlıkla söyleyebiliriz.⁵ “Kamusal Alanı Kavramlaştırma”, “Kamusal Alanın Sınırları” başlığını taşıyan Özbek imzalı giriş bölümü dışında, derlemenin teorik iskeletinin ana öğelerini oluşturan Jürgen Habermas'ın *Kamusallığın Yapısal Dönüşümü* ile Türkçe baskısı bu derlemeden yaklaşık on yıl sonra yayımlanan Oskar Negt ve Alexander Kluge'nin *Kamusallık ve Tecrübe* eserlerini kavram çerçeveleriyle tanıtan, alanyazının uluslararası otoritelerinden sayılan sosyal bilimcilerden alınmış bir seçkidir. Meral Özbek'in bu bölüme yazdığı giriş, kavramı, onun işaret ettiği olguları ve tarihi öyle kapsamlı ele alır ki, anahatlarını ortaya koymak bile muhtemelen kendi başına bir yazıyı gerektirecektir. Yine de “Kamusal Alanın Sınırları”nın merkezine kamusallık modellerinin tartışılmasını ve tüm diğer kamusallık modelleri bakımından bir paradigma olarak işleyen, Benhabib'in “söylemsel” nitelemesini uygun gördüğü Habermas'ın kamusal alan kavramı ile onun eleştirilerini koyduğunu belirtmek yanlış olmaz. Habermas'ın kamusallık anlayışını eleştirerek ve söylemsellik, prosedürel eşitlikçilik ve pekâlâ kendileri de birer kaynak ve sermaye, demek ki birer emek ve artideğer birikimi meselesi olarak ele alınabilecek sözlerin/anlamaların/argümanların *mübadelesinin* yerine ilke olarak üretim ve tecrübe nosyonları

5 Başka bir bakış açısıyla bu derlemenin içinde müstakil bir Meral Özbek kitabı barındırdığı da söylenebilir: Özbek'in yazdığı bölümler toplamda dev cildin yaklaşık 250 sayfasına yayılır.

nı getiren ve kamusal alanın *kullanım* değerini vurgulayan Negt ve Kluge, derleme içindeki ağırlıklarını asıl olarak, dünyada ve Türkiye’de 1990’lardan itibaren yükselen karşıt kamusalılıkların değerlendirildiği ikinci bölümde bulurlar. Yeni binyılın başında bir küresel kamusalılık çağrısıyla ortaya çıkan Michael Hardt ve Antonio Negri ile Negt ve Kluge’yi birleştiren perspektif de budur: Burjuva toplum ve siyasetinin meşrulaştırıcısı olabilmek için bütünlüklü bir görünüm vermek durumunda olan, ancak kendisinden asıl yararlananların çıkarlarının hâkim özel mülkiyet yapısıyla eşmantıklı bölünmüşlüğüne uygun olarak gerçekte ezilenleri/mülksüzleri olabildiğince dışlayan parçalı bir işleyişe sahip olan burjuva kamusalılığının karşısına, üretimin her tarihsel uğrakta daha sıkı toplumsallaşan karakterini ve yaşamın ortak üretilme zorunluluğundan kaynaklanan kolektif tecrübeyi çıkarmak; ortak mülklerimizi ve ortak eylem, etkileşim ve tecrübe alanımız olarak kamusal alanı (yeniden) ele geçirmek.

Kamusal alan, sadece siyasal mücadelelerin verildiği, bileştiği ve dağıldığı bir simgesel savaş alanı olarak da görülemez. O, aynı zamanda siyasal mücadelelerin bu kavga uğrağının berisinde, oluş, eylem ve etkileşim halinde bulunacak eyleyicilerin ortakduyularının, algı kategorilerinin ve yatkınlıklarının türediği; değerlerin sahiciliğinin, ortaklığının, farklılıklarının ve karşıtlıklarının sınıdığı hem gerçek hem simgesel bir uzamdır. Bu anlamda kamusal alan, Özbek’in “hem toplumsal yaşamın üretim koşullarından kaynaklanan toplumsal ilişkilerin yapılanma biçimi hem de bu koşul ve ilişkileri tecrübe etme, anlamlandırma ve onlarla baş etme tarzı” olarak tanımladığı kültürün (Özbek, 2004: 445-446) fiili varlık ve etki alanıdır. Özbek’in bu bağlamda kültürün ve kamusalılığın ortak dolayımlayıcısı olarak tecrübe hakkında yazdıkları, söz konusu kavram üzerine alanyazında bulunabilecek en kuvvetli formülasyonlardandır: “Özne, nesnel yaşam bağlamlarını oluşturan toplumsal yapı, ilişki ve pratikleri ‘yaşantılayarak’ algılar; doğrudan algılayarak ve dolaylı biçimlerde öğrenerek tecrübe eder, anlamlandırır. Anlamlandırma, mevcut toplumsal ilişkileri ye-

niden üreten ya da dönüştüren pratiğimizin, edim ve eylemlerimizin de kaynağıdır. Böylece tecrübe aslında toplumsal yapı ve süreçler ile düşünce, duygu, edim ve eylemlerimiz arasındaki diyalektik ilişkiyi kurar, bu ilişkiyi dolaylılar. Maddi yapı ve koşulları yaşantılama süreci, tabii ki ancak bir ifadeye büründürülerek kamusal düzeyde temsil edilir. Bireysel ve kolektif tecrübe her zaman, bedenselden sözlü, yazılı, görsel ve işitsel dek çeşitli doğal ve teknolojik dil biçimleri aracılığıyla, kamusal etkileşim ortamında başkalarına yönelik olarak ifade ve temsil edildiğinde görünür hale gelir” (Özbek: 2004: 447).

Elinizdeki derlemenin Meral Özbek’in kültür, kamusal ve tecrübe üzerine yazdıklarının ve bu meseleler etrafında verdiği derslerin kuvvetinin bir tanığı ve kanıtı olduğunu iç rahatlığıyla söyleyebiliriz. Kuşkusuz her yazının kendi kusurları olacaktır; ama öğrencileri olarak kendimizi her zaman parlak yıldızlar gibi hissetmemizi sağlayan hocamızdan edindiklerimizle ne kadar çok disiplinde, ne kadar farklı meseleler üzerine, ne kadar etkili yazabildiğimizi görmek, bu derlemede emeği bulunan bizleri çok gururlandırdı – benzer bir duyguyu, hocamızın cilde katılan yoldaşlarının da hissettiğini sanıyoruz. Okurumuzu da –kuşkusuz tüm eleştirel tavrını takınarak– *Günebakan Düşlerimiz*’i tecrübe etmeye çağırıyoruz.

KAYNAKÇA

- Özbek, M. (1991), *Popüler Kültür ve Orhan Gencebay Arabeski*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- (2000), Walter Benjamin Okumak - I, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 55 (2).
- (2000), Walter Benjamin Okumak - I, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 55 (3).
- (2000), Walter Benjamin Okumak - I, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 55 (4).
- (der.) (2004), *Kamusal Alan*, İstanbul: Hil Yayınları.